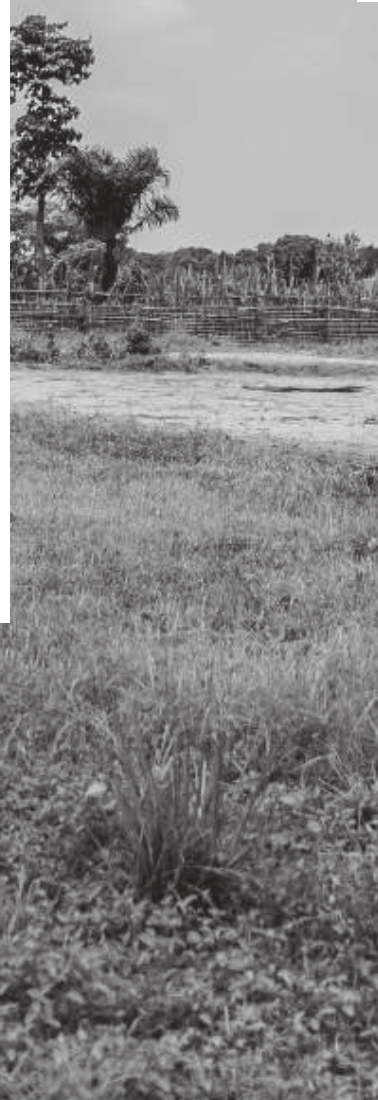

2

WE
ADEMEN
DEZELFDE
LUCHT

OPZET VAN DE LES

De leerlingen leren het dagelijks leven in een volkswijk in de gemeente Ndjili in Kinshasa beter kennen. Daarnaast verkennen ze het plattelandsdorp Sia. Dat gebeurt via een interactieve kaart met verschillende plekken – privé en publiek – waar Nico en Elie regelmatig vertoeven. Zij nemen de leerlingen mee op ontdekking en verwoorden daarbij de rol of waarde van die plekken in hun leven.

In de Democratische Republiek Congo (DRC) worden de wind en lucht als bijzonder waardevol beschouwd. In de buitenlucht komen mensen samen om elkaar te ontmoeten en te spreken. De onzichtbare lucht verbindt de mensen met elkaar. In verschillende talen, waaronder het Lingala, worden geesten van voorouders 'lucht' of 'wind' genoemd.

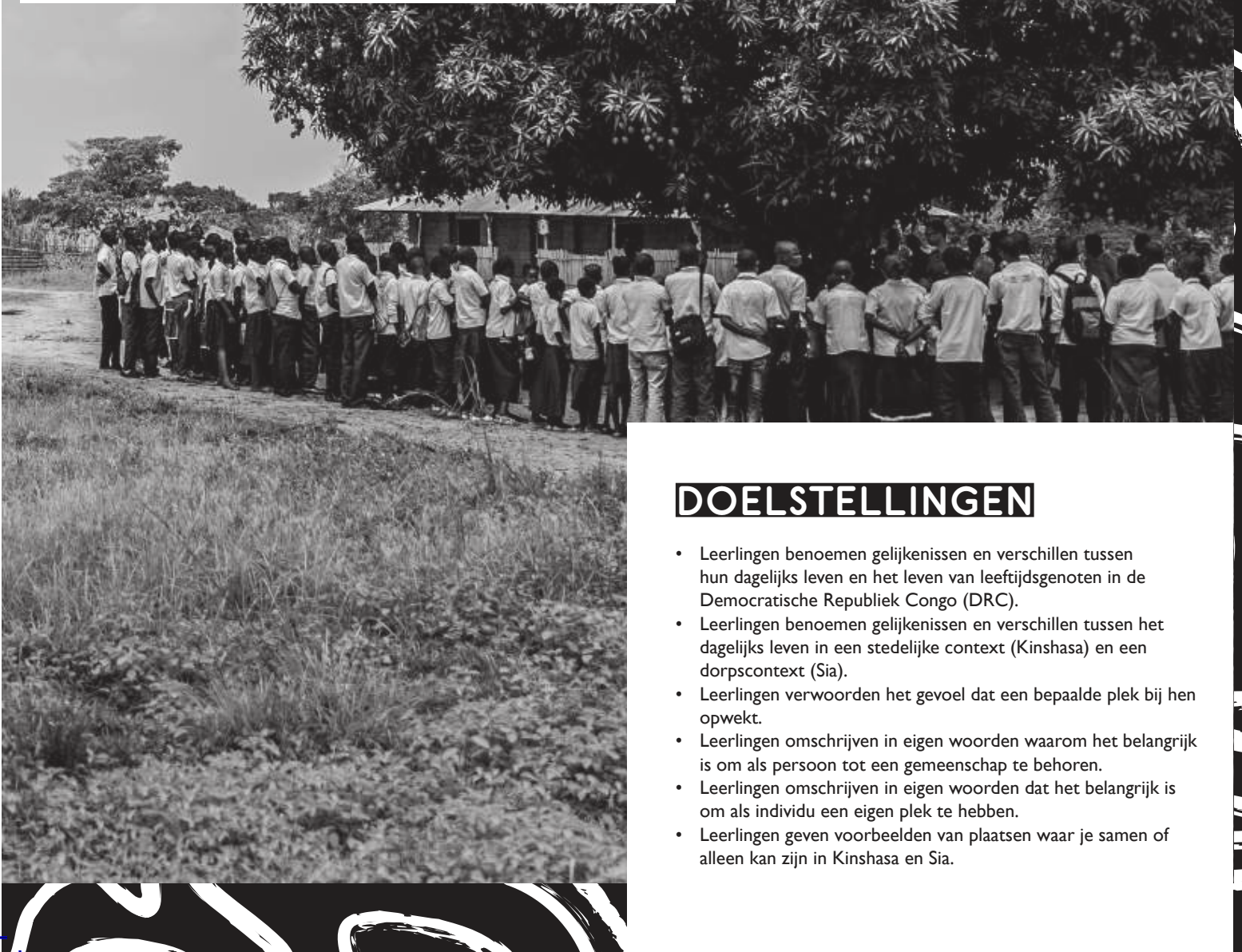
Dit hoofdstuk focust onder andere op het spanningsveld tussen gemeenschap en individu:

- Op welke plekken zijn Nico en Elie alleen? (individu)
- Waar zijn Nico en Elie samen met anderen? (gemeenschap)
- Zijn er in het leven van de leerlingen plekken met een waardevolle betekenis?
- Wanneer en waar zijn ze graag alleen?
- Wanneer en waar zijn ze samen?
- Wanneer voelen ze zich deel van een gemeenschap?

Dit hele hoofdstuk door vergelijken de leerlingen hun eigen leven met dat van Nico en Elie. Daarnaast vergelijken ze het leven op het platteland en in de grootstad. Er ligt een belangrijke focus op gelijkenissen, om zo te kunnen bouwen aan verbondenheid, al komen verschillen ook aan bod.

DOELSTELLINGEN

- Leerlingen benoemen gelijkenissen en verschillen tussen hun dagelijks leven en het leven van leeftijdgenoten in de Democratische Republiek Congo (DRC).
- Leerlingen benoemen gelijkenissen en verschillen tussen het dagelijks leven in een stedelijke context (Kinshasa) en een dorpscontext (Sia).
- Leerlingen verwoorden het gevoel dat een bepaalde plek bij hen opwekt.
- Leerlingen omschrijven in eigen woorden waarom het belangrijk is om als persoon tot een gemeenschap te behoren.
- Leerlingen omschrijven in eigen woorden dat het belangrijk is om als individu een eigen plek te hebben.
- Leerlingen geven voorbeelden van plaatsen waar je samen of alleen kan zijn in Kinshasa en Sia.

GOED OM TE WETEN

DE GEMEENSCHAP

Voor heel wat mensen in de DRC is het belangrijk om tot een bepaalde gemeenschap te behoren. Dat kan bijvoorbeeld een kerkgemeenschap, een vrouwengroep, een vakgroep of een dorpsgemeenschap zijn.

De noodzaak van een harmonieus gemeenschapsleven zie je nadrukkelijker in een landelijke omgeving dan in de steden. Als familie ben je in zo'n dorpscontext vaker afhankelijk van andere mensen in de gemeenschap om te kunnen overleven. Samenwerken, overleggen, en beslissingen nemen in het belang van de gemeenschap primeren op individuele belangen.

In heel wat dorpen in de DRC wordt geregeld een dorpsvergadering gehouden waarin gemeenschappelijke belangen besproken worden. De stem van alle volwassenen telt hierbij.

In verschillende dorpen zijn er vrouwengroepen of boerengroepen. Zij ondersteunen hun lotgenoten en dragen zorg voor elkaar wanneer iemand het moeilijk heeft. Vaak uit dat zich in een gemeenschappelijk veld waarop groenten of landbouwproducten geteeld worden. De mensen werken dan in groep op dat veld. Vaak wordt er een gezamenlijk spaarsysteem opgezet waar mensen gebruik van kunnen maken. Die gezamenlijke spaarpot kan gebruikt worden voor één bepaald lid, bijv. om zaaigoed aan te kopen of om een onverwachte financiële tegenslag op te vangen. Die spaarpot kan echter ook voor een gemeenschappelijke aankoop gebruikt worden.

In de steden verenigen mensen zich ook, maar de nadruk ligt daar eerder op een vakgroep of een kerkgemeenschap. Mensen komen ook samen in de bar of verzamelen voor een discussie bij de krantenverkoper langs de kant van de weg. Ze discussiëren over relevante thema's uit de Congolese politiek, vandaar de naam voor dit fenomeen: het 'parlementaire debout'.

FAMILIE

De meeste Congolezen hechten veel waarde aan familie en de relaties tussen familieleden. Op het platteland wordt een groter belang gehecht aan familiebanden dan in een grootstedelijke omgeving. In steden woont de ruime familie niet altijd in de buurt, zodat het moeilijker is om op hen terug te vallen. De familie is meer dan het gezin. Ook de relatie met grootouders, ooms of tantes wordt naar waarde geschat. Ouderen worden meestal met respect behandeld of er wordt aandachtig naar hen geluisterd uit een soort 'ontzag'. Ze hebben namelijk meer ervaring en levenswijsheid. Je hoort geregeld verhalen vertellen die het belang van de familie of de dorpsgemeenschap benadrukken.

Het belang van de familie merk je bij het huwelijksritueel. Je kan in de DRC enkel wettelijk trouwen nadat er in de familie vooraf een ceremonie heeft plaatsgevonden die de twee mensen met elkaar verbindt. De gemeenteambtenaar zal het wettelijk huwelijk niet laten doorgaan als de voorgaande familiale ceremonie niet gebeurde.

Dat familie waardevol is, zie je ook in de vooroudercultus. In de landelijke omgeving zie je dat het woud een plek is waar de voorouders huizen, al kunnen ook andere plaatsen in de omgeving een symbolische betekenis hebben voor de vooroudercultus. Voor elke familie is er zo'n apart stuk van het woud dat voor hen een bijzondere betekenis heeft omdat daar symbolisch hun voorouders verblijven. Op belangrijke momenten in het leven (bijv. geboorte, naamgeving, overgangsrite, oogsten, ziekte of overlijden) of bij moeilijke beslissingen wordt teruggedacht aan de wijsheid die zij nalieten.

STATUS

De politieke structuur in de DRC is bijzonder complex. Aan het hoofd staat de president. Het land is sinds 2015 opgedeeld in 25 provincies en één stadsprovincie (Kinshasa). Aan het hoofd van een provincie staat een gouverneur. De provincies worden opgedeeld in verschillende districten, die op hun beurt bestaan uit 'territoires'.

De hoofdstad Kinshasa bestaat uit 24 gemeenten die telkens uit verschillende wijken bestaan. Zo bestaat de gemeente Ndjili uit twaalf wijken, waaronder 'Quartier I I', waar Elie woont. Per gemeente wordt een burgemeester verkozen. Daarnaast heb je in elke wijk een 'chef de quartier', die zorgt voor het reilen en zeilen in de wijk.

Op het platteland vormen verschillende dorpen een 'collectivité'. Die groep dorpen wordt beheerd door een 'chef de coutumier'. Die chef draagt de administratieve bevoegdheden.

In elk dorp heb je ook een dorpschef. Feitelijk heeft die chef geen politieke of administratieve macht. Hij of zij vertegenwoordigt echter wel het dorp en kan invloed uitoefenen op de chef de coutumier. De dorpschef heeft voornamelijk een symbolische functie. In samenspraak met de raad der ouderen beslist de dorpschef over belangrijke (niet-politieke of niet-administratieve) zaken in het dorp. De status van de chef in het dorp is groot, want hij of zij staat symbool voor de kennis van de voorouders die van generatie op generatie wordt doorgegeven.

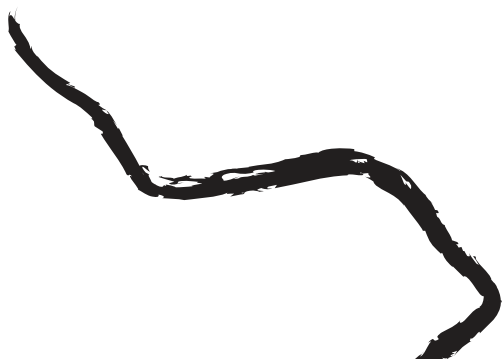
WERK IN DRC

In de DRC zijn er veel verschillende soorten jobs. Er zijn een aantal jobs in de formele sector met een vast loon, bijv. in de ambtenarij (hoewel dat niet altijd op tijd uitbetaald wordt).

Omdat er te weinig jobs beschikbaar zijn in de formele sector werkt negentig procent van de Congolezen in de informele sector. Dat is het deel van de beroepen die niet officieel geregistreerd staan. Mensen die hierin werken, staan dus niet als werkende bekend, betalen geen belasting en dragen zo niet bij tot het bruto nationaal product. Hoewel het een zichtbare economie is, blijft ze verborgen in de officiële statistieken. Mensen beginnen als straatverkoper of starten zelf een winkel of een kraam op straat, zetten een atelier of kapsalon op, gaan werken in een artisanale mijn, leven van landbouw, enz.

Informele economie is aanwezig in alle sectoren. Een bekend Congolees gezegde luidt: 'on se débrouille', we trekken onze plan. Mensen creëren hun eigen job als ze er in het reguliere werkveld geen vinden. Informeel betekent echter niet ongeorganiseerd. Ook binnen de informele economie ontstaan er structuren om alles beter op elkaar te laten inspelen en is er sprake van een zekere hiërarchie.

Werken in de informele economie heeft echter ook nadelen. Mensen die in de informele economie werken, hebben geen recht op sociale bescherming, geen minimumloon, vakbond, enz. Ze zijn dus erg kwetsbaar bij tegenslag.

VOLKSWIJK IN KINSHASA

Kinshasa is de hoofdstad en grootste stad van de DRC. Er wonen ongeveer tien miljoen mensen. Er zijn heel rijke buurten, zoals in de gemeente Ngaliema, en heel arme, zoals Selembao. De volkswijken, zoals die waar Elie woont, liggen ergens tussenin. Het zijn wijken waar de 'gewone' mensen wonen, meestal op een 'parcelle'. Dat is een soort afgesloten koer waar een tiental families samen wonen.

De mensen in volkswijken moeten inventief zijn om rond te komen. Het is namelijk erg moeilijk om in Kinshasa aan vast werk te geraken. Ze zetten bijvoorbeeld een eigen kraampje op langs de kant van de straat, worden straatverkoper of zoeken een andere informele job. Elie woont in een volkswijk in de gemeente Ndjili. Zijn ouders zijn hardwerkende mensen. Doordat beide ouders werken, kan het gezin alle kinderen naar school laten gaan en de schoolkosten betalen.

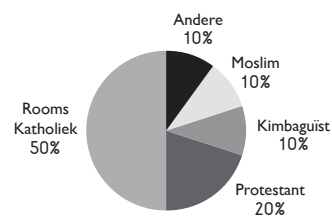
RELIGIE IN DRC

Het grootste deel van de bevolking in de DRC is christen, waarvan de meerderheid rooms-katholiek. Daarnaast heb je een behoorlijke groep protestanten. De (protestantse) pinksterbeweging is erg populair in de DRC.

Onder de groep van christenen heb je ook enkelen die naar een kimbagüistische kerk gaan. Die religieuze beweging is ontstaan rond Simon Kimbangu, een Congolese geestelijke. Sinds 1969 is de « Eglise de Jésus-Christ sur la terre par son envoyé spécial Simon Kimbangu » lid van de Wereldraad van Kerken, een genootschap waarin heel wat christelijke stromingen vertegenwoordigd zijn. Toch wordt uit sommige hoeken ook kritisch naar die beweging gekeken en wordt ze als sekte bestempeld.

De laatste jaren wint de islam aan populariteit in de DRC. Momenteel wordt het aantal moslims in het land op tien procent geschat.

Onder 'Andere' vallen allerlei kleine bewegingen en sekten.

RELIGIE IN DE DRC

Religie speelt een belangrijke rol in het dagelijks leven van Congolezen. Op zondag gaan de meeste christenen, chic opgedirkt, naar de viering. Ook bijgeloof, zoals hekserij, speelt een belangrijke rol.

Veel christelijke Congolezen combineren hun godsdienst met het traditionele geloof in geesten en voorouders. De invulling van dit animistische geloof verschilt per etnische groep. Over het algemeen kan je hierbij spreken over het geloof in de aanwezigheid van de geest van de voorouders op een sacrale plek, zoals het woud. Iemand met nageslacht wordt na zijn of haar dood een voorouder nadat de juiste rituele handelingen verricht zijn. Die voorouders bezitten de kennis en wijsheid van verschillende generaties.

OPBOUW VAN DE ACTIVITEITEN

ONDERZOEKSVRAAG

- > HOE ZIET HET DAGELIJKS LEVEN VAN NICO EN ELIE ERUIT?
- > WELKE PLAATSEN IN HET DORP OF IN DE STAD ZIJN BELANGRIJK VOOR NICO EN ELIE?

VOORAF:

Tijdsverloop

Klaarzetten

Open de website. Klik door naar hoofdstuk twee.

25'

INSTAP

- > Zet het filmpje 'We ademen dezelfde lucht' open.

100'

KERN

- > Print de 'Boodschappenbingo' (bingokaart I-10) en kopieer die één of twee keer zodat je voor elke leerling een bingokaart hebt.
- > Lees op de webpagina de korte inhoud per plek die jullie op de kaart zullen verkennen en bekijk hoeveel tijd er per plek voorzien is voor de opdracht. Print dat document eventueel en hou het bij de hand tijdens de activiteit. Zet nadien de interactieve kaart open.

25'

ACTIE

- > Print de liedtekst en kopieer volgens het aantal leerlingen in jouw klas.

Materiaal	Website	Onderzoeksboek	Mediapakket	Zelf voorzien
<u>INSTAP</u>	Filmpje 'We ademen dezelfde lucht'	p. 11		
<u>KERN</u>	Interactieve kaart Printblad 'Boodschappenbingo'	p. 11-14	Stemkaarten	
<u>ACTIE</u>	Filmpje 'Muziekclip' Printblad 'Lied van Helena en Leki''	p. 15		

INSTAP: WE ADEMEN DEZELFDE LUCHT

Timing:

25'

Verloop:

1. Vertel de leerlingen dat Helena een nieuwe onderzoeksvraag heeft doorgestuurd.
2. Start het filmpje.

Korte inhoud van dit fragment:

Helena kreeg van Studio Globo de opdracht om een lied te maken over het dagelijks leven in de DRC. Ze houdt erg van muziek en heeft er talent voor.

Samen met Leki maakte ze al een melodie, maar de tekst ontbreekt nog. Die moet gaan over het dagelijks leven in de DRC.

Helena vraagt de leerlingen om onderzoek te doen naar het dagelijks leven in de DRC, meer bepaald in de hoofdstad Kinshasa en in de landelijke omgeving van Sia.

3. Wanneer het fragment afgelopen is, vraag je of de leerlingen de twee onderzoeksvragen begrepen hebben. Noteer ze op het bord: 'Hoe ziet het dagelijks leven van Nico en Elie eruit?' en 'Welke plaatsen in het dorp of in de stad zijn belangrijk voor Nico en Elie?'. Schrijf er ook in trefwoorden bij wat ze onthouden hebben uit het fragment (bijv. wind/lucht is waardevol, ontmoeten, spreken, samen).
4. Neem het onderzoeksboek op p. 11. Vraag de leerlingen welke plekken er voor hen belangrijk zijn in hun leven en waarom. Ze noteren drie plekken in hun onderzoeksboek en schrijven hierbij welk gevoel elke plek hen geeft (bijv. blij, verveeld, vrolijk, ontspannen, alleen, rustig, actief, opgewekt, droevig). Is dat een plek waar ze even alleen kunnen zijn? Of is het een plek waar ze graag zijn omdat ze er iets kunnen beleven samen met vrienden of familie?
5. Laat enkele leerlingen aan het woord over hun belangrijke plekken. Schenk daarbij vooral aandacht aan het onderscheid of dit plekken zijn waar ze samenkomen met anderen (gemeenschap vormen) of eerder plekken waar ze even op zichzelf kunnen zijn (individueel).

KERN: SPEURNEUZEN OP DE KAART

Timing:

Deze activiteit bestaat uit enkele fasen:

VIRTUELE REIS	5'
VERKENNING OMGEVING 1	40'
VERKENNING OMGEVING 2	40'
BESLUITEN	15'

Verloop:

Virtuele reis

Vertel de leerlingen dat jullie klassikaal de omgeving zullen verkennen waar Nico en Elie wonen. Dit gebeurt aan de hand van een kaart. Bekijk de eerste slide en maak de (virtuele) reis naar Congo.

Verkenning omgeving 1

1. Kies vervolgens een omgeving (stad of dorp) om te verkennen aan de hand van de kaart. Op de kaart staan logo's bij elke plek die belangrijk is in het dagelijks leven van Nico of Elie. Achter elk logo op de kaart zit een korte opdracht of een filmfragment met informatie.
  - A. Bij Kinshasa bepalen jullie zelf de volgorde waarin de verschillende plekken verkend worden.
  - B. Bij Sia is er een verplichte startplek, namelijk het huis van de chef. Nadien bepalen jullie zelf de volgorde voor de verdere verkenning van Sia.
2. Voeren de leerlingen de opdracht goed uit of hebben ze de informatie verwerkt, dan krijgen ze een woord uit het lied. Die woorden verschijnen na elke afgewerkte opdracht in een wolk met bijbehorend nummer. Vul dat woord in bij het juiste nummer van de oefening 'Kraak de code' in het onderzoeksboek p. 14.

Verkenning omgeving 2

1. Zijn jullie klaar met het verkennen van één omgeving, dan verkennen jullie daarna de andere omgeving. Pak dat op dezelfde manier aan als bij de eerste verkenningsronde.
2. Vermoedelijk ontrafelen de leerlingen de code in het woordenraster voordat alle plekken verkend zijn. Motiveer hen om toch alle plekken te verkennen en de code nog niet prijs te geven.

Besluiten

1. Na de verkenning van alle plekken die voor Nico en Elie belangrijk zijn, hou je een kort vraaggesprek bij de slide 'Zie jij een gelijkenis?' op de interactieve kaart. Je blikt terug op de oefening die de leerlingen maakten op p. 11 in hun onderzoeksboek, oefening 'Mijn eigen plek'.
Mogelijke vraag voor het gesprek:
Welke leerling heeft een plek genoteerd die ook bij Elie of Nico belangrijk bleek?
2. Besluit dat er voor Elie en Nico (of hun familie) heel wat plekken belangrijk zijn omdat ze daar samenwerken of een gemeenschap vormen met anderen.

Net zoals in onze eigen samenleving zie je in het dagelijks leven van mensen in Congo een **spanningsveld** tussen het publieke en het private domein, tussen individu en gemeenschap.

Solidariteit tussen mensen ontstaat niet zomaar. Dat is niet anders in Congo. Je moet je verbonden voelen met de groep waarmee je een gemeenschap vormt. In bepaalde gevallen kan een gedeeld probleem (bijv. slechte wegen naar het dorp, oneerlijke prijzen van opkopers, onderhoud van een schoolgebouw) de aanleiding zijn om je krachten te bundelen. Je hebt dan een gemeenschappelijk belang waarvoor je tijd wil vrijmaken om aan een oplossing te werken (bijv. samen de weg herstellen, een landbouwcoöperatie opstarten, meewerken in het oudercomité). In andere gevallen kan het zijn dat een individu van jouw gemeenschap het moeilijk heeft en dat dit je ertoe aanzet om hem of haar te helpen (bijv. vrouwen uit de vrouwenbeweging zamelen geld in voor een vriendin in nood). Sommige mensen zetten zich in voor anderen vanuit een engagement.

Een gemeenschap vormen en eenzelfde doel nastreven vraagt overleg en het gevoel dat er naar jouw ideeën wordt geluisterd (inspraak). Pas als je je lid voelt van een groep kan het individuele belang opzijgeschoven worden om voorrang te geven aan het gemeenschappelijke belang.

3. Maak een koppeling naar de eigen klas of school. Jullie zijn ook een (kleine) gemeenschap. Hier kan het ook belangrijk zijn om elkaar te steunen of goed samen te werken. Zouden we in onze eigen gemeenschap dingen kunnen veranderen om nog beter samen te werken of om een hechtere groep te vormen?
4. Aan het einde van alle opdrachten zullen de leerlingen dertien letters verzameld hebben op hun woordenraster. Hierop verschijnt nu een zin (Gaan we samen zingen?) die jullie intypen op de computer. Bij de juiste zin (= code) krijgen de leerlingen een filmpje te zien met het lied dat Helena en Leki maakten over het dagelijks leven in Congo.

ACTIE: ZING MEE!

Timing:

25'

Verloop:

1. Als de juiste code ingetypt werd, krijgen de leerlingen een filmpje te zien met het lied dat Helena en Leki maakten over het dagelijks leven in Congo.
2. Geef elke leerling de liedtekst. Kleef die in het onderzoeksboek op p. 15.
3. Leer dit lied aan en zing vrolijk mee!

EXTRA

Bedenk een leuke dans bij dit lied. Je kan inspiratie opdoen uit de verschillende muziekstijlen die aan bod kwamen bij de opdracht over de bar (Kinshasa). Voorzie dan meer tijd voor deze activiteit.

4. Bij jullie bezoek aan het inleefatelier zingen de leerlingen dit uit volle borst.

